

Täysistunto

Torstai 26.5.2016 klo 16.00—19.04

2.2. Suullinen kysymys vanhustenhoidosta (Heli Järvinen vihr)

Suullinen kysymys SKT 61/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Järvinen.

Keskustelu

16.41 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Suurella todennäköisyydellä tälläkin hetkellä jossakin hoitolaitoksessa suomalaista vanhusta kohdellaan kaltoin. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira teetti aiheesta ison, laajan kyselytutkimuksen työntekijöille, ja tulos oli karmaiseva. Vastaajista lähes kaikki, 93 prosenttia, olivat havainneet kaltoinkohtelua, joka viides määräilyä ja jopa rankaisemista.

Suomalainen hoitajamitoitus on niukka ja osin riittämätön, 0,5 eli yksi hoitaja kahta vanhusta kohden. Tässä kyselyssä tuli selvästi esiin myös se, että kiire ja hoitajien riittämättömyys lisäävät riskiä kaltoinkohteluun. Siitä huolimatta hallituksen suunnitelmissa on edelleenkin kiristää hoitajamitoitusta ja laskea sitä 0,4:ään. Haluankin kysyä nyt hallitukselta, onko tämä karu tutkimustulos saanut teidät toisiin aatoksiin hoitajamitoituksen kiristämisen suhteen ja millä muulla keinoin aiotte parantaa suomalaisten vanhusten asemaa hoitolaitoksissa.

16.42 **Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me olemme tällaisen tutkimuksen ja selvityksen jälkeen tilanteessa, että olemassa olevia lakeja ja säännöksiä ei noudateta. Toisekseen me olemme tilanteessa, jossa nuo luvut kertovat, että inhimillinen toisesta ihmisestä välittäminen on häipynyt jonkin muualle kuin sinne, missä pitäisi auttaa sellaista naista tai miestä, joka apua tarvitsee.

Se, mitä näitten tutkimustulosten jälkeen on tehty, on, että viimeistään tässä vaiheessa yritetään muistuttaa ja tälläkin kyselytunnilla kertoa ääneen se, että meillä on vasta viime vuoden alusta tullut vanhuspalvelulakiin semmoinen kohta, jossa pitää jokaisessa hoitolaitoksessa omavalvontaan panostaa, pitää katsoa, miten kyseisiä eri yksiköitä johdetaan ja niin edelleen. Nämä puutteet kertovat muun muassa siitä, että voimassa olevaa lainsäädäntöä ei noudateta.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.43 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lehti on puissa, ja siitäkin syystä moni suomalainen odottaa sote-uudistusta ja sen tuomia parannuksia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2016 vp

myöskin vanhustenhuoltoon. Hallitus on kaavaillut laajamittaista yhtiöittämistä sote-uudistuksen yhteydessä, ja moni pelkää, että tämä yhtiöittäminen ei ainakaan kehitä tai edistä vanhustenhuollon, perusterveydenhuollon ja erikoisterveydenhuollon yhdistämistä ja yhteistyötä. Millä tavalla laajamittainen yhtiöittäminen saadaan toimimaan niin, että eri tasojen terveydenhuollot puhuvat samaa kieltä ja tekevät hyvää yhteistyötä?

16.44 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alkuperäinen kysymys liittyi vanhusten kaltoinkohteluun. On jonkun verran matkaa siihen, miten sote-uudistus tähän avun tuo, kun ollaan tilanteessa, jossa 1) voimassa olevaa lainsäädäntöä ei noudateta, 2) kaltoinkohtelun yksi osa on se, että niissä yksiköissä, joissa tätä on havaittu, joista tämä palaute on tullut, esimerkiksi johtamisessa on toivomisen varaa, 3) me emme ikinä tule millään lainsäädännöllä tai millään sote-uudistuksella muuttamaan sitä tilannetta, jos henkilön, jonka tehtävänä on auttaa toista ihmistä, oma inhimillisyys tai käsitys siitä, miten tuota työtä pitäisi tehdä, on sellainen, että tällaisia palautteita tutkimuksessa tulee.

Sitten toisaalta on kyse resursseista. Miksi sosiaali- ja terveydenhuollon muutosta tehdään? Siksi, että käytettävissä olevat resurssit riittäisivät nykyistä paremmin niin henkilöstön osalta kuin eurojenkin osalta siihen tehtävään, joka esimerkiksi vanhuspalvelujen osalta arkea tulee olemaan.

16.45 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on kohdistanut erilaisia säästöjä ikääntyneisiin ihmisiin, kuten esimerkiksi nostanut palvelumaksuja, heikentänyt asumistukea ja myös kohdentanut lääkekustannuksia ikääntyneille. Palveluiden osalta säästöjä kohdistetaan nyt kaikkein haavoittuvimpiin ihmisiin eli niihin ihmisiin, jotka tarvitsevat päivittäin apua ja tukea kaikkeen elämänsä arkeen ja hoivaan.

Hallitus esittää nyt henkilöstömitoituksen heikentämistä. Me tiedämme, että vanhustyö on erittäin vaativaa ja raskasta ja moni työntekijä tälläkin hetkellä kokee, ettei hänen työtään arvosteta ja ammatillisesti hän ei pääse toteuttamaan työtään parhaalla mahdollisella tavalla. Yksinkertaisesti aika ei riitä toteuttamaan tätä arvokasta työtä.

Arvoisa puhemies! Ministeri Rehula, teille esitettiin kysymys nimenomaan tämän Valviran kaltoinkohtelun selvityksestä. Te ette kuitenkaan siihen vastannut selkeästi. Mitkä ovat teidän toimenpiteenne Valviran tekemän selvityksen osalta, (Puhemies koputtaa) tulletteko reagoimaan kaltoinkohteluihin ja niihin syihin, mistä ne syntyvät?

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiljusella taisi olla vanha levy päällä niiltä osin, että ainakaan minun muistini mukaan hallitus ei puuttunut eläkkeensaajan asumistukeen, mutta voi olla, että muistan väärin. (Välihuutoja vasemmalta)

Mutta sitten itse asiassa kysymykseen. Mitä tehdään? Ensinnäkin, meillä on voimassa oleva vanhuspalvelulaki, jossa edellytetään sitä, että omavalvontaa lisätään. Jokaisessa vanhuspalveluja tuottavassa paikassa pitää olla omavalvontasuunnitelma. Toisekseen, näissä omavalvontasuunnitelmissa pitää käydä läpi esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus — tässä on edellisen hallituksen peruina tullut ilmoitusvelvollisuus niille ammattilaisille, jotka kokevat ja näkevät esimerkiksi kaltoinkohtelua tai muuten sellaista hoitoa, joka ei vastaa esimerkiksi ihmisarvoa. Tämä tutkimus kertoo senkin, että on suuria puutteita, esimer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2016 vp

kiksi tietoisuuden puute siitä, että tällöinen omavalvontasuunnitelma on pitänyt tehdä. Yksikään suunnitelma ei muutu käytännön toimiksi, jos asenteet ovat vinksallaan — jos esimerkiksi pelätään (Puhemies koputtaa) kertoa julkisuuteen ongelmista.

16.47 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen nosti tämän lääkehoidon, nämä lääkekustannukset, myöskin tässä esiin, ja se on erittäin tärkeä kysymys, ja sillä on erittäin merkittävät taloudelliset vaikutukset myöskin iäkkäiden ihmisten taloudelliseen selviytymiseen ja myös siihen, minkä verran he ylipäättään käyttävät lääkkeitä. Haluan muistuttaa siitä, että meillä on nimenomaan nyt meneillään tämä rationaalisen lääkehoidon kehittämisohjelma, jossa pyritään siihen tarkoituksenmukaiseen, tarpeelliseen ja järkevään lääkehoitoon, joka parhaimmillaan myöskin säästää niitä kustannuksia näiden vanhusten kohdalla. Varmasti kaikki tiedämme, että silloin kun lääkkeitä käytetään, määrätään ehkä jopa tarpeettomasti ja määrätään päällekkäin, niin silloin ne kustannukset voivat kuukausitasolla nousta erittäin huomattaviin summiin ja heikentää myös sitä taloudellista selviytymistä.

16.48 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En usko, että hoitolaitoksissa ovat niinkään asenteet vinksallaan, vaan resurssit ovat todella vähissä, kun näitä omavalvontoja ja hoitosuunnitelmia siellä laitoksissa yritetään tehdä.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä vanhustenhoidon tilanne on todella vakava, kuten edustaja Järvinen tässä sanoi. Tehtyjen selvitysten mukaan lähes kaikki hoitajat sekä kotihoitajissa että laitoshoidossa ovat erittäin huolissaan vanhusten kaltoinkohtelusta ja jopa heitteillejätöistä. Hallitus kuitenkin vähentää hoitajia laitoshoidosta ja heikentää vanhuspalvelulakia. Hoitajat uupuvat, ja hoidon taso tulee heikkenemään. Tärkeintä juuri nyt olisi saada lisää motivoituneita hoitajia ja antaa heille mahdollisuus tehdä työnsä hyvin ja huolellisesti.

Arvoisa ministeri, miten taataan se, että jatkossa vanhustenhoito on laadukasta ja että alalle hakeutuu myös tulevaisuudessa motivoituneita ja hyviä hoitajia?

16.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässäkään asiassa ei musta muutu valkoiseksi puhumalla, mutta ei myöskään asia ja tilanne ole niin dramaattinen kuin tässäkin annetaan tällä kyselytunnilla ymmärtää. Harvemmin tulee uutisia niistä taloista tai niistä toimipisteistä, niistä yksiköistä, joissa välitetään, joissa on aikaa, joissa jokainen voi olla yksilö. Sitähän meidän pitää tavoitella.

No, sitten useampikin kysyjä on kysynyt, mitä hallitus tekee. Me olemme aloittaneet viime syksynä työn, jossa yhdessä kuntien ja maakuntien kanssa ollaan rakentamassa palveluohjaukseen uusia malleja. Me olemme rakentamassa hyvien käytäntöjen mukaisia toimintamalleja, jotka ollaan levittämässä koko maahan. Meillä on niitä toimintatapoja ja malleja, joissa on ihmisarvoinen kohtelu, joissa välitetään, joissa nykyisten säädösten ja resurssien puitteissa on aikaa hoitaa. Tätä työtä on aloitettu viime vuoden syyskesästä tekemään ja nyt kevään aikana ollaan jo kenttävaiheessa.

16.51 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman, arvoisa puhemies! Alla våra äldre har rätt till en värdig ålderdom, och det är också vår skyldighet att se till att vårt system är sådant att det fungerar så att man kan känna sig trygg. Vi har

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2016 vp

också närståendevårdare som gör ett oerhört viktigt arbete, och vi skulle inte klara äldre-vården i Finland utan våra närståendevårdare.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, tilanne on se, että kun puhutaan omaishoitajista, niin meillä on erilaiset käytännöt eri kunnissa, elikkä kriteerit vaihtelevat vähän kunnasta riippuen. On hyvä, että hallitus nyt tekee uudistuksia siltä osin, että omaishoitajat saavat lisää vapaapäiviä, ja tämä on tervetullutta, ja kiitokset siitä, mutta, arvoisa puhemies, onko hallitus ajatellut asiaa loppuun asti? Miten tulevaisuudessa omaishoidon tuen kanssa tehdään? Saa-daanko oikeudenmukaiset kriteerit, ja kuka sen omaishoidon tuen maksaa tulevaisuudessa: kunta, maakunta vai Kela?

16.52 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nykytilanteesta matka jatkuu sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksen jälkeen niin, että meillä on 18 järjestämisvastuulla olevaa toimijaa. Meillä on nykyisestä kriteeristöstä — joka on kirjava: laki on sama kaikille, mutta harkinnanvaraa on — matka kohti yhteneväisempiä toimintamalleja ja yhteneväisiä kriteerejä nyt sillä etapilla, sen jälkeen kun sote-muutos on saatu lainvoimaiseksi, että on enintään 18 kriteerit, ja itse haluan sanoa ääneen sen, että minusta muutos on merkittävä. Sen, tuleeko meille joskus päivä, että on vain yksi maksaja ja yksi toimija, sitten aika näyttää, mutta tämä muutos nyt ainakin ta-
pahtuu varmuudella.

16.53 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meillä on monin paikoin hyvää ja ihmisarvoista vanhustenhoitoa, mutta valitettavan paljon myös esimerkkejä siitä sellaisesta hoidosta, joka ei täytä hyvän hoidon mittareita. Tämä Valviran selvitys on kyllä huolestuttava hätähuuto vanhusten ihmisarvoisen kohtelun puolesta. Viime kaudellahan saatiin aikaan vanhuspalvelulaki ja myös päätös siitä, että jos löytyy yksikin sellainen hoitolaitos, jossa tuon suositustason alle jää henkilöstömitoitus, niin sen jälkeen säädetään lailla riittävästä henkilöstömitoituksesta, ja nyt olen kyllä huolestunut siitä, että hallitus on päinvastoin jo oma-aloitteisesti heikentämässä tätä henkilöstömitoitusta. Kysynkin nyt teiltä: eikö nyt olisi aika turvata vanhustenhoito sellaiselle tasolle, jolla me itse kukin haluamme oman vanhuutemme viettää? Ja se kyllä edellyttää niitä hoitavia käsiä. Eivät robotit korvaa ihmisarvoista hoivaa ja inhimillistä kontaktia.

16.54 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yksikin kaltoinkohtelu saati fyysinen vamma, vammauttaminen on lii-
kaa. Jokainen meistä on oma yksilönsä, ja jokainen kokee omalla tavallaan. Samakin hoi-
to, hoidon taso ja hoivan taso saattaa jollekulle olla hyvä ja jollekulle huono.

Sitten se, ketkä päätimme ja mitä päätimme: En ole tämänkään puheenvuoron aikana ha-
lunnut mennä enemmälti historiaan enkä mene tässäkään kohtaa. Näiltäkin osin, mitkä
ovat vanhuspalvelujen resurssit, voisin haluttaessa osoitella, mutta se ei hyödytä yhtään
mitään. Se, mitä nyt haetaan, ja se, mitä tämä hallitus yrittää: ne tavat ja se huolenpidon ta-
so, jotka ovat olemassa — meillä on malliesimerkkejä siitä, kuinka olemassa olevilla re-
surseillakin on aikaa ulkoiluttaa, syöttää, huolehtia perushygieniasta ja niin edelleen —
pitäisi vain saada leviämään. Toisekseen, jos tämän hoitajamitoituksen (Puhemies koput-
taa) säätäisi lailla, niin se olisi liian helppo ratkaisu tähän, koska esimerkiksi ongelma on
paljon laajempi kuin vain yksi hoitajamitoitus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2016 vp

16.55 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio viriteli tärkeän keskustelun ikäihmisten hoidosta ja hoivasta. Tuossa samaisessa Valviran selvityksessä, jonka vastaanottajamäärä oli poikkeuksellisen suuri henkilöstön joukosta, oma huomioni kiinnittyi siihen, että kaltoinkohtelun kohteiden lisäksi oli selvitetty kaltoinkohtelun tekijää ja noin puolet osoittautui henkilöstölähtöiseksi ja puolet toisten potilaiden tai omaisten tekemäksi. Minusta siksi ministerin ensimmäisen puheenvuoron viesti siitä, että kysymys on siis nykyisin noudattamatta jättämisestä ja toisaalta ihmisarvoisesta kohtelusta toinen toisillemme, on yksi ulottuvuus, joka tässä selvityksessä on syytä ottaa huomioon.

Mutta haluaisin tiedustella ministeriltä, voisiko esimerkiksi tässä vanhusten ja ikäihmisten kotihoidon ja hyvän hoidon kärkihankkeessa yksi tavoite olla tämän paremman ohjeistuksen laatiminen henkilöstölle tämän kaltoinkohtelutilanteen kohtaamisissa: mitä tehdä, minne ottaa yhteyttä. (Puhemies koputtaa) Me muistamme muutaman kuukauden takaa valitettavan tapauksen omasta kotikaupungistani (Puhemies: Aika!) tähän samaan teemaan liittyen.

16.56 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tosiaan tuohon tutkimukseen, joka on tehty, tuohon selvitykseen, jossa on kysytty asiaa, oletteko nähneet kaltoinkohtelua, on 93 prosenttia vastaajista vastannut, että kyllä. Yli 90 prosenttia on se luku. Vastaus oli myös jäsennetty niin, että hoitohenkilökunnan tai jonkun toisen asukkaan tai omaisen toimesta. Tämäkin pitää muistaa, että valvonnan kautta sen osalta, mitä tapahtuu siellä hoito- ja hoivayksikössä arjessa, valvellaoloaikana, näitä vaihtoehtoja on — valitettavasti — tilanteessa, jossa sitten hoitohenkilökunnalla esimerkiksi ei kenties ole ollut aikaa puuttua myöskään asukkaiden keskinäisiin tilanteisiin.

Mutta sitten kärkihankkeitten osalta tämä on se perusviesti, että nyt haetaan niitä ratkaisuja, jotka ovat osoittautuneet toimiviksi, ja tavoitteena on se, että hoitoyksiköittenkin ohjausta kyettäisiin (Puhemies koputtaa) parantamaan. Tämä on keskiössä yksi osa.

16.57 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jäin oikein miettimään sitä, mitä ministeri sanoi: "liian helppo ratkaisu", mikäli hoitajien määrästä säädettäisiin lailla — "liian helppo ratkaisu". Siis 14-paikkaisessa hoivakodissa, jossa vanhuksia on 14 kappaletta ja nykyisin esimerkiksi iltavuorossa työskentelee kaksi, jatkossa hallitus mahdollistaa, että siellä olisi ainoastaan yksi työntekijä. Ja te pidätte liian helppona ratkaisuna sitä, että säilytettäisiin esimerkiksi tämä mitoitus nykyisellä tasolla — päinvastoin, te haluatte leikata siitä mitoituksesta — saati sitten, että me pitäisimme lain kautta huolen siitä, että jokaiselle vanhukselle jokaisessa hoivayksikössä ympäri Suomen olisi riittävästi hoitajia. Tämä kuulostaa järkyttävältä. Siksi haluan vielä kysyä, miten ihmeessä, ministeri, vanhusten palveluista voidaan enää leikata, kun työtä nykyiselläänkin tehdään jo ihan jaksamisen äärirajoilla.

16.58 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Rakentavan keskustelun käyminen näköjään on aavistuksen verran tai oikeastaan aika paljonkin hankalaa.

Me olemme tilanteessa, jossa tämän kysymyksen ensimmäinen kysyjä kysyi, mitä tehdään kaltoinkohtelulle. Vastasin ja vastaan: Voimassa olevan lain noudattaminen, voimassa olevien esimerkiksi omavalvonnan ohjeistusten noudattaminen, mitä siihen liittyy, on se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2016 vp

polku, jota mennään eteenpäin. Jos hoitajamitoitus olisi ratkaisu siihen, että kaltoinkohtelu loppuisi sinä päivänä, kun tulisi hoitajamitoituksen se muutos, jota te nyt oppositiosta esitätte, niin olen pahoillani, jos käytin väärää sanaa ja liian löysää ilmaisua, mutta se hoitajamitoitus ei tule ratkaisemaan esimerkiksi johtajuusongelmaa tai asenneongelmia siinä, jos välittäminen, huolenpito ei ole aitoa tekemistä.

17.00 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oppositiolla oli kaikki mahdollisuudet viime kaudella kirjata hoitajamitoitus lakiin, mutta te ette sitä tehneet. (Välihuutoja vasemmalta)

Minä haluan oikaista sen virheen, kun täällä on puhuttu, että hoitajamitoitus laskee kaikkialla: Ei laske. Pitkäaikaisessa vuodehoivassa, siellä kaikkein raskaimmassa hoivassa, se hoitajamitoitus säilyy (Kristiina Salosen välihuuto) — saanko minä puhua, kun minä en kuule omia ajatuksiani — siinä 0,6:ssa. Mutta kaltoinkohtelu kaikissa tilanteissa on väärin, ja se on todella vakava asia, siihen pitää puuttua. Minä näkisin nyt, että Suomessa on taloiden paikka niissä hoivalaitoksissa, joista nämä tutkimustulokset tulevat. Avointa keskustelua, mukaan luottamusmiehet, työsuojeluvaltuutetut, omaiset puhumaan hoitajille, hoitajat puhumaan esimiehille, esimiehet puhumaan johtajille, millainen on hoivakulttuuri Suomessa. Kiire ei ole ratkaisu eikä saa olla selitys (Puhemies koputtaa) siihen, että kaltoinkohdellaan.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi osa muutoksen mahdollisuutta on se, että näistä asioista puhutaan. Esimerkiksi tärkeä viesti sinne työpaikoille työntekijöille on se, että ei peitellä sellaista, jossa ongelmia on ja jossa koetaan ja nähdään arjessa jopa ihmisarvolle alhaisia tilanteita. Näissä tapauksissa, mitä kuluneen talven ja kevään aikana on julki tullut lähtien siitä, mitä Turussa on tapahtunut, yksi osa sitä, mitä on vuosien varrella ehtinyt olla, liittyy siihen, että tieto ei ole riittävästi kulkenut. Tämä on aivan avainasia: jotta me pääsemme paremmalle tasolle, jotta inhimillisempi vanhuus on itse kullekin mahdollista, niin se tarkoittaa sitä, että pitää puhua ja ongelmat sitten korjataan, kun ilmenee sitä, että ongelmia on ollut.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tämä kysymys on loppuun käsitelty. — Tänään kävimme siis kaksi hyvin ajankohtaista teemaa.

Kyselytunti päättyi.